

Statens Kunstfonds
Projektstøtteudvalg for Scenekunst

EVALUERING AF EGNSTEATRE I DANMARK
DEN NY OPERA

*Lene Bak
Juni 2014*

INDHOLD

1	Indledning	1
2	Resumé af konklusioner og anbefalinger	2
3	Rammer og tal	4
3.1	Aktivitet og organisation	4
3.2	Økonomi	5
3.3	Vurdering af rammer og tal	7
4	Kunstnerisk aktivitet	8
4.1	Operaens tradition og forestillinger	8
4.2	Forestilling – Barberen i Sevilla	9
4.3	Vurdering af den kunstneriske aktivitet	11
5	Forankring og synlighed	12
5.1	Lokal forankring og samarbejde	12
5.2	Kommunikation og synlighed	12
5.3	Vurdering af forankring og synlighed	13
6	Metode – dataindsamling	14

1 INDLEDNING

Statens Kunstfonds Projektstøtteudvalg for Scenekunst (PUS eller udvalget) har ønsket en uvildig evaluering af det musikdramatiske egnsteater Den Ny Opera i Esbjerg i forbindelse med teatrets nuværende aftaleperiode (2012-15). Til det formål har udvalget indgået aftale med dramaturg og chefkonsulent Lene Bak (evaluator), som har gennemført evalueringen i perioden februar – juni 2014. Den Ny Opera har eksisteret siden 1999 og er organiseret som en forening, hjemmehørende i Esbjerg Kommune. Operaens samlede omsætning er på mellem 9,8 og 11 mio. kr./år, heraf 13-15 % egenomsætning.

De overordnede formål med evalueringen er formuleret af Kulturstyrelsen:

Formål med evalueringen

1. Medvirke til udvikling af teatrets faglige og kunstneriske niveau gennem dialog med aftaleparterne
2. Sikre at de statslige tilskud til teatret og refusion af kommunens udgift hertil bliver anvendt i tråd med det generelle kunstneriske og faglige niveau for egnsteatre.

Evalueringen er baseret på både kvalitative og kvantitative data og vurderer hhv.:

1. Økonomiske og organisatoriske forhold
2. Kunstneriske aktiviteter og kvalitet
3. Lokal forankring
4. Kommunikationsevne og synlighed.

Evaluators dataindsamling har bestået af hhv. desk research (selvevaluering, årsrapporter, presseklip og bred orientering i operaens programmer mv.), besøg på operaen og overværelse af den seneste egenproduktion *Barberen i Sevilla*, interviews med hhv. operaens ledelse og bestyrelse, Esbjerg Kommunes kulturudvalgsformand og -direktør samt gruppeinterview med operaens ledelse og Esbjerg Kommune. Metoden til at vurdere den kunstneriske kvalitet tager udgangspunkt i Ønskekvistmodellen, beskrevet i kapitel 6.

Evaluator vil gerne benytte lejligheden til at sige tak for et godt samarbejde med alle aktører!

Lene Bak, Lea@Pluss.dk

Juni 2014

2 RESUMÉ AF KONKLUSIONER OG ANBEFALINGER

Det er evaluators grundlæggende vurdering, at Den Ny Opera er et professionelt og veldrevet musikdramatisk teater, der arbejder med operagenren i form af både klassikere og nyopsætninger, samt at teatret lever op til målene i egnsteateraftalen 2012-15.

På den baggrund anbefales det, at Esbjerg Kommune viderefører egnsteateraftalen med Den Ny Opera.

Konkret er vurderingerne endvidere de følgende:

- Den Ny Opera har nogle hensigtsmæssige organisatoriske, fysiske og økonomiske rammer – med forskellige plusser og minusser. Basisorganisationen er meget lille, hvilket på den ene side gør den sårbar, men på den anden side fleksibel. Operaen har til huse i Musikhuset Esbjerg, hvilket giver optimale fysiske rammer, samtidig med at det er en dyr løsning relativt set.
- Operaen har en meget engageret operachef, der formår at tiltrække store kunstnere til sine opsætninger. Samlet set er det vurderingen, at Esbjerg Kommune får meget for sine penge.

Evaluator anbefaler, at Den Ny Opera og Esbjerg Kommune drøfter mulighederne i en evt. udvidelse af ejerkredsen, så en eller flere andre kommuner også får operaforestillinger og tilsvarende bidrager økonomisk.

- Det kunstneriske niveau er generelt højt. Det gælder både på det kunstfaglige og formidlingsmæssige område. Den Ny Opera *vil* noget med sine opsætninger og sit meget varierede repertoire; den *kan* noget baseret på professionel ledelse og rammer, og den *skal* noget, nemlig gøre opera mere tilgængeligt for flere mennesker.
- Den lokale forankring er stærk, med en stor medlemskreds og højt aktivitetsniveau både i og uden for teatersalen. Fra Esbjerg Kommunes side er der stor tilfredshed med operaen og dens vurderede brandingværdi for byen.
- På PR- og markedsføringsområdet står operaen ikke så stærkt. Organisationens besidder ikke tilstrækkeligt med hverken ressourcer eller kompetencer, så arbejdet er lagt ud til Musikhuset.

Evaluator anbefaler, at Den Ny Opera søger at finde nye, supplerende måder at arbejde med PR og markedsføring og således opprioriterer den generelle synlighed.

Samlet set kan dette konkretiseres ved hjælp af en SWOT-analyse.

STYRKER	SVAGHEDER
<ul style="list-style-type: none"> • Lille fleksibel basisorganisation, dedikeret stab • Engageret operachef med mange kompetencer • Gode og professionelle fysiske rammer • Gode netværk internt i Musikhuset og eksternt • Generelt veldrevet økonomisk fundament • Kunstnerisk høj kvalitet, stærkt skuespil, instruktion, kropssprog (ikke mindst ift. operagenren) • Operagenren udvides og udvikles • Højt aktivitetsniveau • Flexibilitet i kunstneriske valg, stor og relevant forestillingsportefølje • Stor tilgængelighed, "operafims" modvirkes • Stor lokal forankring og opbakning i og uden for teatersalen • Ambassadørrollen fungerer effektivt, stor branding-værdi for Esbjerg Kommune • Stor synlighed og gennemslagskraft i Esbjerg og udenfor i operakredse • Sammenhæng med Esbjerg Kommunes vækststrategi og ift. kulturel fødekæde 	<ul style="list-style-type: none"> • Sårbar basisorganisation (alt beror på én mand) • Dyrer fysiske rammer • Forretningsmodellen bevirker, at operaen udliciterer væsentlige dele af sit markedsføringsansvar/sin publikumskontakt • Turnémuligheden bliver stadig vanskeligere, dyrere • Generel økonomisk udfordring med den nye lov
MULIGHEDER	TRUSLER
<ul style="list-style-type: none"> • Bestyrelsessammensætning ændres: Færre politikere, flere med virksomhedskompetencer • Udvid ejerkredsen. Flere kommuner giver bedre økonomisk fundament • Generationsskifte i bestyrelsen • Synligheden kan øges både i og uden for Esbjerg • Udnyt de pædagogiske aktiviteter ift. skolereformen • Markedsføring og publikumskontakt hjemtages/omorganiseres (perspektiver undersøges) • Markedsføringskompetencer, herunder digitale og sociale medier, opprioriteres • Den regionale kulturaftale og de 28 kulturambassadører inddrages i PR og sociale medier 	<ul style="list-style-type: none"> • Evt. vigende statsligt tilskud ift. huslejeloft

3 RAMMER OG TAL

3.1 Aktivitet og organisation

Initiativet til at etablere Den Ny Opera blev taget af studerende ved Vestjysk Musikkonservatorium i Esbjerg, som en videreudvikling af den semiprofessionelle scene Sydvestjysk Operaensemble. Operaen er organisatorisk hjemmehørende i Esbjerg Kommune, der er hovedtilskudsyder. Operaen har siden etableringen i 1999 boet og haft fast spillested i Musikhuset Esbjerg. Musikhuset har en stor sal med 1.121 pladser og over 400 m² scene, en lille teater- og koncertsal med i alt 425 pladser samt en foyerscene. Operaen spiller på alle tre scener. Forretningsmodellen er således, at operaen sælger sine forestillinger til Musikhuset, som så har den billetsælgende kontakt til publikum. I samme bygningskompleks er i øvrigt Esbjerg Kunstmuseum, diverse foredrags- og mødeaktiviteter samt en café og restaurant.

Operaens formål er, jf. vedtægterne, at drive teatervirksomhed, i særlig grad musikdramatik med to-tre årlige produktioner, hhv. opera, operette, musicals og børneteater mv. Herudover kan operaen selv producere ny dansk musikdramatik, indgå i pædagogisk samarbejde med skoler og andre institutioner samt lave opsøgende musikteater. Gennem de 15 foregående år har operaen hvert år opsat og/eller produceret 1-2 voksenforestillinger og 1 børneforestilling. Der spilles årligt ca. 50 forestillinger, dels lokalt i Musikhuset Esbjerg, dels på turné til landets teaterforeninger, skoler mv. Repertoiret er bredt, fra klassikere som *Figaros bryllup* (Mozart) til nyskrevet musikdramatik for børn og voksne. Især skal bemærkes Wagner-satsningen, hvor operaen opsatte *Nibelungens Ring* over en femårig periode (2003-08). En oversigt over operaens produktioner over tid følger hermed:

Oversigt over Den Ny Operas produktioner 1999-2014

1999: Verdi: *Falstaff* – Rossini: *Askepot* – Guldborg: *Prinsesse Guldbold* (uropf.)
2000: Donizetti: *Elskovsdrikken* – Offenbach: *Orfeus i underverdenen* – Guldborg: *Prinsesse Guldbold*
2001: Carl Nielsen: *Maskarade* – Händel: *Orlando* – Guldborg: *Rumleskaft* (uropf.)
2002: Strauss: *Flagermusen* – Donizetti: *Don Pasquale* – Guldborg: *Den fortryllede Prinsesse* (uropf.)
2003: Mozart: *Don Giovanni* – Wagner: *Rhinguldet* (Ringen I) – Guldborg: *Den fortryllede Prinsesse*
2004: Rossini: *Tyrken i Italien* – Händel: *Rinaldo* – Guldborg: *Prinsesse Guldbold*
2005: Mozart: *Figaros Bryllup* – Wagner: *Valkyrien* (Ringen II) – Guldborg: *Prinsessen på pebernødden* (uropf.)
2006: Mozart: *Così fan tutte* – Guldborg: *Prinsessen på pebernødden*
2007: Pape: *Til døden os* – Wagner: *Siegfried* (Ringen III) – Guldborg: *Rumleskaft*
2008: Reesen: *Farinelli* – Wagner: *Ragnarok* (Ringen IV) – Guldborg: *Den kloge dronning* (uropf.)
2009: Rossini: *Barberen i Sevilla* – Puccini m.fl.: *La Bohème cabaret* – Guldborg: *Den kloge dronning*
2010: Mozart: *La Finta Giardiniera* (1.opf. i DK) – Britten: *The turn of the screw* – Guldborg: *Den fortryllede Prinsesse*
2011: Händel: *Xerxes* – Nielsen: *Maskarade - freden er forbi* (parodi, uropf.) – Guldborg: *Den fortryllede Prinsesse*
2012: Purcell: *The Opera Pub* – Mozart: *Tryllefløjten* – Karlsen og Bruun: *Halløj i Firmaet* (uropf.)
2013: Fjeldmose: *Billederne Synger* m. OIM (uropf.) – Guldborg: *Drengen, der ikke kunne blive bange* (uropf.) – Gilbert & Sullivan: *HMS Pinafore – det hele sejler* (parodi, uropf.) m. Operaen i Midten og Figaros
2014: Rossini: *Barberen i Sevilla* – Magnar Åm: *Isslottet* (uropf.) – Frandsen: *Et Dukkehjem* (uropf.) m. Fynske Opera
2015: Leman og Holbek: *The Rosenbergs* (uropf.).

Den Ny Opera er organiseret i en forening med en bestyrelse bestående af syv medlemmer, udpeget for en fireårig periode: to repræsentanter for Esbjerg Kommunes byråd, en for regionsrådet, Region Syddanmark, en for Syddansk Musikkonservatorium, en for publikumsorganisationen "Teater- og Musikhusvennerne", en medarbejderrepræsentant samt et medlem valgt af foreningens medlemmer på den årlige generalforsamling. Bestyrelsesformanden har gennem en årrække været Birger Kledal (Kledal), fhv. gymnasirektor og valgt af foreningen.

Ledelsen er samlet i én kunstnerisk, administrativ og teknisk person, operachef Lars Ole Mathiasen (Mathiasen). Han er medstifter af operaen og har i alle 15 år været kunstnerisk leder. Siden 2009 har han også varetaget den administrative ledelse. Herudover er ansat en sparringspartner for operachefen, Jakob Næslund Madsen (en tredjedel tid), og en regnskabsmedarbejder, Laila Ibsen (fuld tid). Der er ikke noget fast ensemble, og såvel kunstnerisk som teknisk personale ansættes ad hoc. Sangere, instruktører, scenografer mv. ansættes målrettet til den enkelte produktion, idet operaen tilstræber en vis kontinuitet og netværksopbygning i valg af kunstnere. Musikken hentes ligeledes ind ad hoc, dog med faste samarbejdspartnere i Barokksolistene, Sønderjyllands Symfoniorkester og Esbjerg Ensemble. I forhold til teknisk personale trækker operaen på Musikhusets stab, ligesom operachefen ofte selv er udførende også på det tekniske område.

Operaen har egnsteateraftale med Esbjerg Kommune (2012-15). Ifølge aftalen er formålet:

Formål for Den Ny Opera i aftaleperioden, januar 2012 – december 2015

At producere professionel scenekunst – primært musikdramatik – for borgerne i Esbjerg Kommune, subsidiært gennem turnévirkosomhed i ind- og udland at virke som kulturelle ambassadører for Esbjerg Kommune.

Konkret skal operaen producere mindst to nye egen- eller samproduktioner årligt. En del af operaens virke skal rette sig mod børn og unge (forestillinger og pædagogisk samarbejde), og operaen skal indgå i netværk med byens øvrige kulturinstitutioner og kulturelle vækstlag. Den kulturelle ambassadørrolle vægtes højt: *"Gennem sit virke skal Den Ny Opera medvirke til at skærpe Esbjerg Kommunes kulturelle profil blandt andet ved at manifestere sig som en udadvendt og dynamisk kulturinstitution, der tager afsæt i byens og egnens særlige forudsætninger og behov".*

3.2 Økonomi

Den Ny Opera har i aftaleperioden haft en samlet årlig omsætning på mellem 9,8 og 11 mio. kr. (se tabel 1). Esbjerg Kommune har ydet et årligt tilskud på 5,5-5,6 mio. kr., hvoraf staten, jf. Egnsteaterloven¹, har refunderet 41 % (2.188.000 kr.) i 2012 og 41,5 % (2.322.000 kr.) i 2013. Refusion for 2014 er på 40 %. Det særlige statslige tilskud (overtaget fra Ribe Amt i forbindelse med strukturreformen) udgør endvidere

¹ Den endelige refusionsprocent fastlægges som forholdet mellem statens bevilling til egnsteaterrefusion på finansloven og de samlede refusionsberettigede kommunale driftstilskud til egnsteatre.

2.880.000 kr. Operaen skaffer en egenomsætning på 13-15 % fra salg af billetter/forestillinger og fra sponsorer, fonde og øvrige indtægtsskabende aktiviteter.

Huslejen udgør mellem 21 og 29 % af de samlede omkostninger (se tabel 2), hvilket er højt i forhold til andre egnsteatre. Omkostningen er baseret på, Esbjerg Kommune lejer Teatersalen af den erhvervsdrivende fond Musikhuset Esbjerg i 145 dage årligt. Den Ny Opera fremlejer herefter Teatersalen af Esbjerg Kommune i 117 dage årligt og betaler herfor en leje svarende til 117/145 af den kommunale lejeudgift. Herudover har Den Ny Opera udgifter til leje af værksted og lager hos private udlejere i Esbjerg og Holsted.

De to følgende tabeller giver et overblik over Den Ny Operas økonomi, hhv. omsætning og omkostninger i måleperioden 2012-13.

Tabel 1: Omsætningsfordeling, i 1.000 kr. (op-/nedrundet) og procent af samlet beløb – 2012-13

	2012 – kr.	2012 – %	2013 – kr.	2013 – %
Egenomsætning i alt	1.623	15 %	1.309	13 %
Salg af forestillinger	973	9 %	885	9 %
Sponsor, fonde, øvrige aktiviteter	650	6 %	424	4 %
Tilskud i alt	9.181	85 %	8.484	87 %
Esbjerg Kommune	5.470	50 %	5.596	57 %
Særligt statstilskud (amt)	2.888	27 %	2.888	30 %
Projektstøtte (Kunststyrelsen)	823	8 %	0	0 %
Omsætning i alt	10.804	100 %	9.793	100 %

Tabel 2: Omkostningsfordeling, i 1.000 kr. (op-/nedrundet) og procent af samlet beløb – 2012-13

	2012 – kr.	2012 – %	2013 – kr.	2013 – %
Husleje	2.317	21 %	2.235	29 %
Produktion	1.092	10 %	583	7 %
Turnéomkostninger	1.123	10 %	352	5 %
Løn (faste og eksterne)	5.796	53 %	4.254	54 %
Øvrige omkostninger	644	6 %	367	5 %
Omkostninger i alt	10.972	100 %	7.791	100 %
Resultat	-168		+2.002	

Operaens forskellige omsætningsniveauer i de to år afspejler blandt andet, at der i 2013 blev lavet to (ud af tre) samproduktioner, mod tre egenproduktioner i 2012. Det relativt store overskud i 2013 skal ses som led i en økonomisk plan om at rette op på operaens negative egenkapital (2012: -694.813 kr.), hvilket således er lykkedes.

3.3 Vurdering af rammer og tal

Det er evaluators samlede vurdering, at Den Ny Opera er veldrevet, med nogle hensigtsmæssige organisatoriske, fysiske og økonomiske rammer. Organisationen er meget lille, og operachefen bemande hver opsætning med eksterne kræfter. Dette giver fundament for fleksibilitet, fornyelse og frie kunstneriske valg. Samtidig tilstræbes en vis kontinuitet. Dette øger mulighederne for pædagogiske og andre aktiviteter ud over de egentlige forestillinger, idet kunstnerne på den måde får en vis tilknytning til operaen og Esbjerg.

Forudsætningen for, at denne model fungerer, er, at operachefen besidder mange forskellige kompetencer – kunstneriske, administrative, teknisk-/praktiske og sociale. Bestyrelsesformanden bekræfter, at dette er tilfældet. Han fremhæver herudover, at operachefen formår at skabe en "alt kan lade sig gøre"-stemning, og selv gå forrest heri – både når det gælder kunstneriske valg (fx Wagner-satsningen) og praktiske udfordringer. Selv fremhæver Mathiasen, at netværket både internt i Musikhuset og eksternt til kunstnere og øvrige er afgørende. Musikhuset er et stort professionelt sted, og parterne i huset har ifølge Mathiasen et godt samarbejde og er fleksible. Operaen har herved flere muligheder, end hvis den boede for sig selv.

Bestyrelsessammensætningen følger foreningens vedtægter. Det er evaluators vurdering, at tre politikere (ud af syv medlemmer) er relativt mange. Sammensætningen kunne i højere grad afspejle kompetencer vedr. strategi og virksomhedsdrift med henblik på at supplere og udvide sparring til operaens ledelse – samt en generel ambition om at nå bredere målgrupper. Ligeledes anbefales, at organisationen udarbejder en plan for generationsskifte i bestyrelsen.

Økonomien ser generelt fornuftig ud. Det skal her påpeges, at opera som genre er dyr i forhold til anden scenekunst. Ud fra den vinkel er det evaluators vurdering, at kommunen får meget for sine penge. Operaens og kommunens ledelser påpeger begge et fremtidigt økonomisk problem i tilknytning til evt. ny teaterlov. Hvis de foreliggende forslag fastholdes, må egnsteatrenes husleje max udgøre 15 % af de samlede udgifter. Dette vil i runde tal give operaen en manko på 800.000 kr. Der er ikke pt. nogle bud på løsning af en sådan økonomisk udfordring for operaen.

Evaluator har i forbindelse med evalueringen foreslået parterne at overveje en udvidelse af ejerkredsen. Det sker med inspiration fra egnsteatret Operaen i Midten, der er ejet af fire kommuner, Holstebro, Herning, Struer og Ikast-Brande; de fire betaler forholdsæssigt efter indbyggertal og får tilsvarende antal forestillinger og aktiviteter. Hvilke kommuner der i givet fald kunne være relevante, kunne bero på en analyse og forhandlinger med de pågældende. Det kunne fx være Sønderborg (hvor operaen i forvejen har samarbejde med symfoniorkestret), Vejle (der har et musikhus nogenlunde som Esbjergs) eller Billund-Grindsted (som har en stor strategisk børnesatsning: Capital of Children). Eksemplerne står for evaluators egen regning.

Forretningsmodellen, hvor operaen sælger forestillinger, og hvor Musikhuset står for markedsføring og publikumskontakt, kan efter evaluators vurdering problematiseres. Operachefen erkender denne problemstilling, men ser ikke et hensigtsmæssigt alternativ i at trække opgaven hjem i organisationen.

4 KUNSTNERISK AKTIVITET

4.1 Operaens tradition og forestillinger

Den Ny Opera producerer og viser musikdramatik, primært opera i form af både egenproduktioner og samproduktioner af klassikere og nye stykker – så vidt muligt i fuld skala. Det vil sige med alle de sangere og orkestermedlemmer, som partitur og manuskript lægger op til. I særlige sammenhænge arbejder operaen også med operetter, musicals og operastykker i mindre format, tilpasset anledning og muligheder. Netop "fuld skala-ambitionen" fremhæver operalederen som et særkende for Den Ny Opera i forhold til andre lokale operaer, ligesom han ser det som en vigtig faktor i forhold til at tiltrække de store kunstneriske profiler.

Repertoirevalget består af en vekslen mellem klassikere og nye værker, ofte i lidt alternative nyfortolkninger og bearbejdnings med kant. Ledelsen er meget opmærksom på, at opera er en snæver genre, der pr. tradition alene appellerer til en smal målgruppe, og operaen arbejder til stadighed med at udfordre dette. Som det udtrykkes af ledelsen: *"Alle skal inviteres indenfor og føle sig på rette sted, hvad enten man er uden noget kendskab til genren eller er en erfaren operagænger"*. Den kunstneriske tilgængelighed vægtes således højt – altid baseret på den kunstneriske kvalitet. Denne dobbeltambition forfølges på forskellig vis: I valg af sangere/skuespillere, hvor såvel de musikalske som de sceniske kompetencer prioriteres; i scenografi og opsætning, hvor der til stadighed tænkes i, hvordan værket bringes ud til og i samspil med publikum, og i forhold til totaloplevelsen.

Den Ny Opera har i perioden 2012-13 vist syv produktioner, med i alt ca. 100 forestillinger og 13.400 publikummer, fordelt som vist i tabellen nedenfor.

Tablet 3: Antal produktioner, forestillinger og publikummer

Produktioner	Forestillinger	Publikummer
<i>Produktioner – 2012</i>		
▪ Tryllefløjten (Nyproduktion)	3	1.764
▪ Halløj i Firmaet (Nyproduktion)	5	846
▪ The Opera Pub (Nyproduktion, semiscenisk)	3	365
▪ Maskarade (Genopførelse, semiscenisk)		
	20	2.892
Total – 2012	31	5.867
<i>Produktioner – 2013</i>		
▪ Billederne synger (Ny samproduktion)	10	545
▪ Drengen, der ikke kunne blive bange (Nyproduktion)	44	4.230
▪ Pinafore (Ny samproduktion)	14	2.771
Total – 2013	68	7.556

Som det fremgår af tabellen, er de enkelte produktioner meget forskellige i volumen, og det giver ikke mening at foretage tværgående sammenligninger. Generelt gælder, at børne-/unge-forestillingerne tegner det største antal publikum, hvilket beror på, at der sælges til hele skoleklasser, samt at de åbne arrangementer uden for teatersalen ligeledes når ud til et større publikum. De mere klassiske forestillinger i salen når et mindre antal publikummer. Der kan alene beregnes belægning på de sidstnævnte.

Table 4: Antal spillede forestillinger og belægningsprocenter i 2012 (procentpoint afrundet til nærmeste hele tal)

Forestillinger 2012	Antal spillede forestillinger	Antal publikum	Heraf inviterede	Heraf betalende	Antal pladser	Belægning	Værdi-belægning
Tryllefløjten	3	1.764	359	1.405	2.028	87 %	60 %
Halløj i Firmaet	5	846	292	554	880	96 %	54 %

De åbne arrangementer og øvrige sekundære aktiviteter omfatter en række mindre events, hvor opera kobles til/med andre arrangementer – som små kunstneriske oplevelser, supplementer og appetitvækkere i forhold til det brede publikum. I perioden 2012-13 har disse bestået i fx Operafrukost, hvor publikum spiser frokost i Musikhusets restaurant/foyer og herudover får en oplevelse med de for tiden engagerede sangere fra operaen. Det gælder fx i *The Opera Pub*, hvor publikum sidder ved cafeborde og nyder et glas vin sammen med et udpluk af udvalgte operastykker, akkompagneret af det norske ensemble Barokksolistene. Herudover indgår Den Ny Opera i Esbjerg Kommunes Kulturnat og øvrige tværgående kulturbegivenheder (beskrives i kapitel 5.1).

De pædagogiske aktiviteter foregår typisk på skolernes 0.-3. klassetrin. Her tages fx udgangspunkt i kendte folkeeventyr, der er kendte universer for eleverne, og som herigennem leder dem ind i operauniverset, der ofte er ukendt for børnene. De valgte temaer er relevante i forhold til de pågældende børnegrupper såsom venskab, mobning, jalousi, kærlighed.

4.2 Forestilling – Barberen i Sevilla

Evaluator har haft mulighed for at se en forestilling i Musikhuset Esbjerg, *Barberen i Sevilla* (den eneste, der spillede i evalueringssperioden). Stykket er sat op af Jakob Næslund Madsen (ledelsessparingspartneren på 1/3 tid) og Joachim Knop. De to har sammen stået for opsætninger på Den Ny Opera ad flere omgange. Næslund Madsen spiller og synger Grev Almaviva, og Knop spiller og synger barberen Figaro. De øvrige roller besættes med hhv. Liv Oddveig Midtmageli (Rosina), Morten Staugaard (Doktor Bartolo), Jesper Brun-Jensen (Musiklærer Don Basilio) og Lisbeth Kjærulff (stuepigen Berta). Det norske ensemble Barokksolistene står for musikken. Den samlede musikalske ledelse og dirigentopgaven varetages af operachefen Mathiasen, og Stine Martinsen står for scenografi. Alle har tidligere medvirket i en eller flere af Den Ny Operas opsætninger. Der synges på dansk, og flere replikker fremsiges uden sang.

Handlingen er – som i mange operastykker – meget enkel, mens afviklingen er kompleks med diverse forviklinger, misforståelser og benspænd frem mod målet. Den unge smukke Rosina attrås af de to mænd

greven og doktoren, mens Rosina selv er forelsket i en ung studerende – tror hun. Denne er imidlertid identisk med greven, som har forklædt sig for at sikre sig, at Rosina bliver forelsket i ham uafhængig af hans titel og penge. Barberen Figaro fungerer som mellemmand, budbringer og hjælper. Og i sidste øjeblik får de to, Rosina og greven, hinanden.

Stykket starter med, at Barberen, Figaro, kommer ind på scenen – ikke som Figaro, men som Papageno fra Tryllefløjten. Denne reference til sidste års forestilling fanger de faste operagængere med det samme, og scene og sal "klikker" således hurtigt; der grines. Herefter kommer karakteren tilbage – nu som barber. Han spørger bredt ud i salen, om publikum virkelig gider se forestillingen. Greven, som er placeret blandt publikum i salen, insisterer og fortæller, at han er lun på Rosina. Han hentes op på scenen, spiller en kikset kærlighedssang på guitar og sluses herefter ind i forestillingen. Og nu er både de faste og nye operapublikummer sluset godt med ind i værket – man føler sig "på rette sted", jf. operaledelsens ambition (beskrevet ovenfor). Herefter kører forestillingen nogenlunde efter forskrifterne, dog med en række mindre brud og greb, som kunne beskrives som "verfremdungseffekter" (Brecht), herunder 3-4 dialoger mellem barberen og greven "udenfor" stykket ("Hvordan går det?", "Er du ved at få hende på krogen?" mv.).

Alt i alt anvendes gode greb til at få åbnet forestillingen, skabe dialog mellem værk og publikum og successivt lade tilskuerne være med i en vis selvironisk distance til operaen som klassisk (finkulturel) genre. Det fungerer fint i forhold til den tilgængelighed, som operaledelsen netop ønsker at medvirke til. Evaluators oplevelse ved premieren var, at salen i den grad anerkendte og værdsatte dette. Der blev både grinet og applauderet meget. Det er tilsvarende evaluators vurdering, at opsætningen var flot og stærk, og at disse greb fungerede godt. Dog ville en lille justering i balancer med nedtoning af netop disse virkemidler have få stykket til at fremstå endnu stærkere.

Alle medvirkende er professionelt uddannet, heraf en del med flere uddannelser. Operachefen er uddannet ved Kungliga Musikhögskolan i Stockholm og Det Kgl. Danske Musikkonservatorium. De øvrige har tilsvarende uddannelse fra danske og svenske musikkonservatorier og operaakademier. Jesper Brun-Jensen dog fra Statskonservatoriet i Sofia, Bulgarien, og Morten Staugaard fra skuespillerskolen i Odense. Det norske ensemble Barokksolistene spiller på originalinstrumenter.

Som del af Den Ny Operas kunstneriske tilgang sker valget af kunstnere med udgangspunkt i deres sangkompetencer, men herudover med stor vægt på den sceniske performance. Forestillingen *Barberen i Sevilla* er et klart udtryk for, at dette er lykkedes, og at det styrker den generelle gennemslagskraft og publikums oplevelse. Der var flot karakterspil fra hovedparten af de medvirkende, ikke mindst de to modne karakterer, Doktor Bartolo og Musiklærer Don Basilio. Men også stuepigen Berta fremstår scenisk stærkt, hvilket er interessant, idet hun faktisk kun har en arie ret langt henne i stykket. Hun spiller sin birolle hele vejen igennem stærkt, og man bliver yderligere positivt bekræftet, da man finder ud af, at hun også synger godt.

Næslund Madsen står som den formelle instruktør, med bistand fra Knop. De to har samtidig store roller, og instruktionen har (ifølge Næslund Madsen) i praksis fungeret kollektivt, så alle har bidraget og afprøvet.

Det er der kommet en dynamisk og helstøbt fremstilling ud af. Især timingen er flot med en del sceniske overraskelser og stærke tableaux, baseret på et generelt meget levende kropssprog. Der arbejdes med flere sansemidler, fx et badekar fuld af vand og sæbeskum, som forskellige af karaktererne stiger op i, går ud af, gemmer sig i – med og uden tøj. Og når Barberen, efter en tur i karret, vrider sit tøj styk for styk, sker det med en timing og rytme, der fint understøtter musikken.

Samlet set er konklusionen, at Den Ny Opera med opsætningen af *Barberen i Sevilla* i den grad lever op til sine kunstneriske visioner og ambitioner. Forestilling, instruktion og performance er funderet på klare og solide kunstneriske kompetencer og kvaliteter, samtidig med at opsætningen forholder sig frit til operagenren og prioriterer at nå og berøre sit publikum og åbne værket for den enkelte tilskuer – hvad enten denne er vant til opera eller er ny.

Dagbladet Politiken anmeldte søndagens premiere tirsdag d. 29. april med fire ud af seks hjerter. Her hedder det bl.a. (efter kort handlingsreferat): *"Det lyder kompliceret, men det er det ikke. Slet ikke. Det er folkeligt og let. Med glimrende timing og overraskende drejninger får det lille hold frembragt deres helt egen Rossini-opera fyldt med forklædninger og forvekslinger som en undskyldning for at synge nogle af operahistoriens smukkeste arier"*.

Anmeldelser fra operaens besøg i Folketeatret var endnu mere positive. Her havde hele fire landsdækkende dagblade anmeldelser. Kristelig Dagblad, Gregersdh.dk og KultuNaut gav forestillingen fem ud af seks stjerner, Berlingske fire. Den Ny Opera havde købt et kulturkommunikationsbureau til at hjælpe med PR i København, og det er operalederens vurdering, at dette havde stor betydning for medieomtale og søgning i København.

4.3 Vurdering af den kunstneriske aktivitet

Det er evaluators vurdering, at Den Ny Opera udlever op til egnsteateraftalen og målene for aftaleperioden vedrørende egnsteateraktiviteter. På baggrund af det samlede materiale og analysen af *Barberen i Sevilla* er det ligeledes vurderingen, at operaen leverer høj kvalitet i forhold til alle tre parametre i Ønskekvist-modellen. Den Ny Opera har klare kunstneriske og publikumsmæssige ambitioner, den *vil* noget, levere kvalitetsopera til et bredt publikum, den *kan* noget med professionel ledelse og rammer, der *gør* det muligt at tiltrække stærke operaprofiler, og den *skal* noget, den vil *gøre* opera mere tilgængelig, gå i dialog med publikum og udfordre genren.

I første halvdel af aftaleperioden 2012-13 har operaen produceret fire nye egenproduktioner og to nye samproduktioner. Videre er der for 2014-15 planlagt tre nye (sam-)produktioner. Den samlede portefølje over 15 år vidner om en stor variation i repertoirevalg; her er både store, tunge klassikere – Wagners *Ringene* med fuld besætning – og nyskrevne og lettere produktioner som *Halløj i Firmaet*. Ikke mindst set i lyset af, at operagenren er en dyr kunstform, er det vurderingen, at Esbjerg Kommune og dens borgere får særdeles meget for pengene.

5 FORANKRING OG SYNLIGHED

5.1 Lokal forankring og samarbejde

Den Ny Operas lokale forankring og samarbejde omfatter – ud over forestillingerne i Musikhuset Esbjerg – samarbejde med en række kulturinstitutioner, visninger på andre lokaliteter samt den pædagogiske virksomhed. De lokale samarbejdspartnere er især Musikhuset Esbjerg, Esbjerg Ensemble og Esbjerg Kunstmuseum. Esbjerg Ensemble er et af landets førende kammermusikensembler, og med dem har Den Ny Opera produceret flere forestillinger, herunder *Halløj i Firmaet* (2012) og den planlagte forestilling *Et dukkehjem* (2014). De to parter arrangerer endvidere hvert år en fælles udendørskoncert, Opera på torvet, i forbindelse med Esbjerg Festuge. Med Esbjerg Kunstmuseum er der løbende samarbejdsprojekter i krydsfeltet maleri, skulptur/sang, musik. Børneoperaen *Billederne synger* (2013) havde således premiere i kunstmuseets udstilling. Ligeledes laver de to parter hvert år sammen et indslag på Esbjerg Kulturnat.

Øvrige centrale samarbejdspartnere er hhv. Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerskole samt Treenighedskirkens Dreng- og mandskor. Det er Den Ny Operas plan at intensivere samarbejdet med disse to parter og med Esbjergs Kulturskole. Dette med henblik på at bidrage til at realisere Esbjerg Kommunes kulturpolitik vedr. styrkelse af vækstlagene og sikre hele fødekæden. Generelt har operaen et godt samarbejde med Esbjerg Kommune og de øvrige kultur- og udviklingsaktører. Esbjerg Kommune arbejder målrettet med tværgående udviklingspartnerskaber mhp. at skabe rammer for synergi. Konkret sidder operachefen i fire tværgående udviklingsfora: Vækstlugsforum (med fokus på kulturelle fødekæder), Marketingsgruppen, Kulturforum og Eventforum.

På nationalt plan samarbejder Den Ny Opera med de øvrige lokale operaer, Figaros (Aarhus), Den Fynske Opera og Operaen i Midten. Samarbejdet består i samproduktioner, som fx *Billederne synger* (med Operaen i Midten), *Pinafore – det hele sejler* (med Figaros) og den planlagte *Et dukkehjem* (med Den Fynske Opera). Den Ny Opera turnerer ikke så meget som tidligere. Endelig har Den Ny Opera planer om at inddrage fransk barokopera i repertoireet og her søge samarbejde med de nyere danse-/teatermiljøer.

5.2 Kommunikation og synlighed

Som beskrevet arbejder Den Ny Opera meget med tilgængelighed, og dette kommer til udtryk i operaens publikumstilslutning og den generelle synlighed i kommunen, vurderer operaens ledelse. Esbjerg og omegns borgere er ikke som udgangspunkt et operapublikum, men Den Ny Operas strategi lykkes, og operaen formår at nå ud til en bredere målgruppe end den traditionelle, dels i forhold til børne- og ungegrupperne, dels i forhold til lidt yngre personer end prototypen på en operagænger. Der er dog fortsat et stort potentiale her, vurderer såvel leder som bestyrelsesformand, og det skal der arbejdes videre med. Især børn og unge vil få fortsat stigende opmærksomhed.

Støtteforeningen Den Ny Opera har ca. 100 medlemmer. Hertil kommer den bredere publikumsforening "Teater- og Musikhusvennerne" i fællesskab med Musikhuset. Denne har ca. 1.500 medlemmer.

Operaledelsen beklager, at det – af økonomiske grunde – er vanskeligt at turnere med de store forestillinger, idet der her ellers er mulighed for at skabe stor/øget synlighed, samtidig med at det er ledelsens oplevelse, at der er et stort potentielt publikum at få i tale. Konkret refereres til gæstespillet med Händels opera *Xerxes* på Det Kgl. Teater i 2011. Her var hhv. 900 og 1.000 publikummer til de to forestillinger – på trods af at der ikke var lavet systematisk PR-arbejde. Operaen oplevede, at den første aftens succes bevirkede, at mange købte billet til næste forestilling, altså at mund til mund og sociale medier medvirkede til et forøget salg.

På den professionelle PR- og markedsføringside står operaen generelt ikke så stærkt. Med den meget lille stab er der hverken ressourcer eller kompetencer til dette. Men som nævnt har operaen købt professionel bistand til PR og presse i forhold til operaens forestilling på Folketeatret med meget positive resultater. Manglende tilstedeværelse på de sociale medier fremhæves ligeledes af operaledelsen som en svaghed. Den Ny Opera har og vedligeholder hjemmesiden <http://www.dennyopera.dk/>, men herudover er operaen ikke til stede på andre medier.

5.3 Vurdering af forankring og synlighed

Den lokale forankring er stærk, og der er generelt stor tilfredshed med Den Ny Operas måde at være "alternativt egnsteater" i Esbjerg og omegn. Kommunens kulturpolitikere og kulturchef fremhæver operaen og operaledelsen for både kunstnerisk kvalitet og stort engagement sammen med evnen og viljen til at samarbejde og tilpasse sig lokale muligheder. I forbindelse med både turneer og lokale forestillinger oplever kommunen, at Den Ny Opera fungerer som stærke og loyale kulturambassadører for Esbjerg.

Samarbejdet med de øvrige kulturinstitutioner mv. virker ligeledes hensigtsmæssigt. Det er samtidig evaluators vurdering, at samarbejdet med unge semiprofessionelle med fordel kan intensiveres til gavn for både de unge, operaen og Esbjerg Kommune i forhold til kultur- og vækstlaksstrategierne. Videre er det vurderingen, at samarbejdet med de øvrige lokale operaer om samproduktioner virker godt og udbytterigt. Herved opnås "mere opera for pengene" på tværs af kommuner og egnsteateraftaler, og der skabes rammer for kunstnerisk og kollegial sparring i et miljø, der som udgangspunkt er meget snævert og traditionsbundet.

Den Ny Opera kan med fordel styrke sit fokus på PR og markedsføring, herunder brug af de nyere og sociale medier. Her ser evaluator det største udviklingspotentiale for operaen. De mennesker, som allerede kender operaen, anerkender og holder af forestillinger, kunstnerisk tilgangsvinkel såvel som kompagni. Men det umiddelbart potentielle publikumsunderlag vurderes at være langt større og muligt at nå via relativt enkle kommunikations- og PR-tiltag.

Ligeledes kan operaen arbejde mere målrettet og aktivt med de lokale støtte-/venneforeninger. Det er her evaluators vurdering, at en øget klarhed over formål med hhv. støtteforening og publikumsforening, hvem disse omfatter, og hvordan de adresseres og udnyttes, rummer potentiale for operaen.

6 METODE – DATAINDSAMLING

Evalueringen er gennemført over fire faser ud fra følgende fremgangsmåde:

Metoder og interessenter
<i>Desk research</i> <ul style="list-style-type: none">• Aftale- og dokumentationsmateriale, herunder teatrets selvevaluering, årsrapporter, presseklip og bred orientering i teatrets omfattende arkiv• Indledende møde med Statens Kunstfonds Projektstøtteudvalg for Scenekunst
<i>Interviews</i> <ul style="list-style-type: none">• Interviews med operachefen og dennes sparringspartner samt bestyrelsesformand og -medlem• Interviews med Esbjerg Kommunes kulturudvalgsformand og kulturchef• Gruppeinterview med ledende medarbejdere fra Den Ny Opera og Esbjerg Kommune
<i>Forestillinger og andre aktiviteter</i> <ul style="list-style-type: none">• Set den seneste egenproduktion <i>Barberen i Sevilla</i>
<i>Afreportering</i> <ul style="list-style-type: none">• Udarbejdet nærværende rapport• Præsenteret rapporten for Statens Kunstfonds Projektstøtteudvalg for Scenekunst

Det metodiske greb, der ligger til grund for at evaluere den kunstneriske aktivitet, er Ønskevistmodellen. Ønskevistmodellen er udviklet af forskere fra Aarhus Universitet². Den udgør en enkel model for, hvordan man – på struktureret vis – kan diskutere og vurdere kvalitet i den performative kunst. Ønskevistmodellen skitserer kunstnerisk kvalitet som en kombination af Villen, Kunnen og Skullen, forstået som Engagement, Evner og Nødvendighed.

² Ønskevistmodellen: Kunstnerisk kvalitet i performativ kunst, Klim 2003 samt Ønskevisten: En håndbog i evaluering af teater, dans og musik, Klim 2005, begge Jørn Langsted, Karen Hannah og Charlotte Rørdam Larsen, Aarhus Universitet.